

Europos regionų komiteto nuomonė. Demografiniai pokyčiai – pasiūlymai dėl neigiamo jų poveikio ES regionams įvertinimo ir šalinimo

(2020/C 440/07)

Pranešėjas: János Ádám KARÁCSONY (HU/EPP), Tahitótfalu tarybos narys

POLITINĖS REKOMENDACIJOS

EUROPOS REGIONŲ KOMITETAS

Bendrosios pastabos

1. mano, kad demografiniai pokyčiai yra vienas didžiausių Europos regionams, miestams ir kaimo gyvenvietėms kylančių iššūkių, ir pažymi, kad tam tikri juos lemiantys veiksniai yra visuomenės senėjimas, žemas vaisingumo ir gimstamumo rodiklis ir vis didėjantis gyventojų pasiskirstymo netolygumas;
2. primena Europos Vadovų Tarybos patvirtintas 2019–2024 m. strateginės darbotvarkės gaires dėl atečiai skirto europinio modelio, kuriam įgyvendinti reikia spręsti ir demografines problemas;
3. palankiai vertina Europos Komisijos iniciatyvą prašyti Komisijos pirmininkės pavaduotojos Dubravkos Šuicos išnagrinėti demografinių pokyčių poveikį įvairioms visuomenės grupėms ir neproporcingai paveiktoms Europos vietovėms bei regionams ir pasiūlyti priemonių, kurios būtų naudojamos šiems iššūkiams įveikti, įskaitant protų nutekėjimo reiškinį, geresnį darbo ir šeimos gyvenimo derinimą, būsimą vaiko garantijų sistemą, žaliąją knygą dėl senėjimo ir ilgalaikę kaimo vietovių viziją ir primena, kad į šias priemones būtina įtraukti lyčių aspektą;
4. nori atkreipti dėmesį į suaugusiųjų ar vyresnio amžiaus žmonių vaidmenį ir juos vertinti ne tik kaip priežiūros objektą, bet kaip bendruomenės išteklius, skatinti jų dalyvavimą socialiniame, pilietiniame, ekonominiame ir kultūriniame gyvenime ir rengti savarankiškumo ir gerovės įprastoje jų gyvenimo aplinkoje mokymus;
5. labai teigiamai vertina Europos Komisijos ataskaitą dėl demografinių pokyčių poveikio, kurioje laikomasi bendro požiūrio į perėjimą prie skaitmeninių technologijų, ekologišką ekonomiką ir demografinius iššūkius, t. y. į visapusišką viziją, kuri yra itin svarbi siekiant užtikrinti teisingus ir tvirtus sprendimus visoms kartoms, nė vieno nepaliekant nuošalyje, kaip raginama pagal 2030 m. darnaus vystymosi tikslus;
6. palankiai vertina ES Tarybai pirmininkaujančios Kroatijos iniciatyvą demografinius pokyčius laikyti svarbiu prioritetu ir tai, kad RK buvo pateiktas prašymas parengti nuomonę šia tema;
7. palankiai vertina Europos Parlamento iniciatyvą, reaguojant į Komisijos komunikatą, pateikti pranešimą dėl demografinių iššūkių;
8. primena Regionų komiteto indėlį rengiant paketą dėl demografinių pokyčių, grindžiamą teminio tinklo, skirto inovacijų diegimui vyresniems žmonėms palankioje aplinkoje, darbo rezultatais; šis tinklas vienija vietas, regionų ir nacionalines valdžios institucijas, kurios, padedamos PSO, siekia remti vyresnių žmonių aktyvumą ir sveikatą reaguojant į demografinius iššūkius;
9. primena, kad tarptautiniu lygmeniu svarbu bendradarbiauti su Jungtinėmis Tautomis persvarstant 2002 m. Madrido tarptautinį veiksmų visuomenės senėjimo srityje planą ir keistis informacija su visuomenės senėjimo klausimų darbo grupe siekiant stiprinti vyresnio amžiaus asmenų žmogaus teisių apsaugą. Pasauliniu lygmeniu naudinga bendradarbiauti su Pasaulio sveikatos organizacija sveiko senėjimo dešimtmečio klausimu;

Pagrindinės demografinės tendencijos ir iššūkiai

10. atkreipia dėmesį į labai skirtingas gyventojų skaičiaus didėjimo tendencijas ES valstybėse narėse ir regionuose – šias problemas 27 ES valstybėse narėse reikia skubiai spręsti naudojant skirtingas priemones;

11. pabrėžia, kad pastaraisiais metais didelėje Europos dalyje regionų lygmeniu pastebimos neigiamos demografinės tendencijos. Daugumoje šių šalių aplink jų sostines ir didmiesčius pastebimas demografinio augimo „salų“ reiškinys ⁽¹⁾;
12. atkreipia dėmesį į išvadą, kad gyventojų paprastai netenka tie regionai, kuriuose dominuoja kaimo vietovės, kurie ir taip yra retai apgyvendinti bei atokūs. Gyventojų skaičiaus mažėjimo tendencijos taip pat daro poveikį nuosmukį patiriančioms pramonės teritorijoms ir įvairiems periferiniams miestams ⁽²⁾;
13. pabrėžia, kad mažėjantis darbingo amžiaus žmonių skaičius ir didėjantis vyresnio amžiaus žmonių skaičius stiprina poveikį senėjimo indeksams. Numatoma, kad šis indeksas ES padidės nuo 29,3 % 2016 m. iki 52,3 % iki 2080 m. (t. y. padidės 23 procentiniais punktais) ⁽³⁾;
14. pripažįsta, kad, nors pasaulyje gyventojų skaičius auga, gyventojų skaičiaus didėjimo tempas ES ženkliai sulėtėjo; 2015 m. 28 ES valstybėse narėse pirmą kartą natūraliai sumažėjo gyventojų skaičius – daugiau žmonių mirė nei gimė;
15. pabrėžia, kad senėjimo indeksas nuolat didėja: remiantis Eurostato skelbiamais gyventojų skaičiaus duomenimis, 1960 m. kiekvienam pagyvenusiam asmeniui (65 metų amžiaus ar vyresniam) tekdavo vidutiniškai po tris jaunas žmones (0–14 metų amžiaus), tačiau praėjus šimtui metų, 2060 m., numatoma, kad kiekvienam jaunam žmogui teks du pagyvenę asmenys;
16. pabrėžia, jog vaikų gimdymas moterims esant vis vyresnio amžiaus, planuoto nėštumo atidėjimas į vyresnį amžių ir dėl to atitinkamai nepasiekiamas pageidaujamas ⁽⁴⁾ vaikų skaičius (dažniausiai 2–3 vaikai ⁽⁵⁾) lemia skirtumą tarp faktinio ir norimo vaikų skaičiaus (vadinamąjį vaisingumo atotrūkį). Kol ES valstybėse narėse egzistuoja vaisingumo atotrūkis, visų pirma reikia mažinti šį atotrūkį, o migracija savo indėlį gali įnešti tik vėliau. Reikia padaryti viską, kas įmanoma, siekiant skatinti ir didinti gimstamumą;
17. pabrėžia, kad dėl jaunimo praradimo regionuose, kuriems būdinga emigracija ir maži gimstamumo rodikliai, mažesnės savivaldybės atsiduria itin nepalankioje padėtyje, nes tokiu atveju šiose vietovėse sunku išsaugoti būtinas viešąsias paslaugas ir stiprinti ekonominę ir gamybinę veiklą – būtinus veiksnius gyventojams tam tikrose vietovėse išsaugoti bei pritraukti ir ES valstybėse narėse vykstančiam kaimo gyventojų skaičiaus mažėjimui pažaboti;
18. atkreipia dėmesį į naujausius RK tyrimus ⁽⁶⁾, kuriuose ypač pabrėžiamas demografinių iššūkių teritorinis aspektas;
19. atsižvelgdamas į savo nuomonę dėl protų nutekėjimo, pabrėžia, kad laisvas asmenų ir darbuotojų judėjimas yra vidaus rinkos pagrindas ir viena pagrindinių Europos Sąjungos sutartyse pripažįstamų laisvių;

Nuoseklaus politinio atsako visais valdymo lygmenimis būtinybė

20. atkreipia dėmesį į savo nuomonę „ES atsakas į demografinius iššūkius“ (2016 m.), kurioje teigiama, kad daugelis Europos politikos priemonių gali padėti atremti demografinius iššūkius, nerengiant konkrečių priemonių, kuriomis būtų remiamos su šiais iššūkiais susiduriančios vietovės. Tai turi įtakos transportui, informacinei visuomenei, užimtumui ir socialinei politikai, kultūrai, aplinkai ir klimatui, taip pat įmonėms; pakartoja savo raginimą parengti visa apimančią Europos demografinių pokyčių strategiją ir pabrėžia, kad šiuos iššūkius šalinti reikės visapusiškai, veikiant įvairiose politikos srityse, siekiant padėti pakeisti (iniciatyviai) arba sušvelninti (reaktyviai) demografinių pokyčių poveikį – tai galėtų būti:

⁽¹⁾ RK tyrimas „Demografinių pokyčių poveikis Europos regionams“, Briuselis, 2016 m.

⁽²⁾ [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2019/637955/EPRS_IDA\(2019\)637955_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2019/637955/EPRS_IDA(2019)637955_EN.pdf)

⁽³⁾ Šaltinis: People in the ES – population projections (Eurostatas, 2017 m.).

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_projections_in_the_EU#Age_dependency_ratios

⁽⁴⁾ OECD, Family Database, Fertility Indicators: SF2.2 Ideal and actual number of children. http://www.oecd.org/els/family/SF_2_2-Ideal-actual-number-children.pdf

⁽⁵⁾ Išsivysčiusiose šalyse laikoma, kad kartų kaitą užtikrinantis gimstamumo lygis yra maždaug 2,1 gyvų kūdikių gimimų skaičiui lygus suminis gimstamumo rodiklis, t. y. vienai moteriai tenkantis vidutinis gyvų kūdikių gimimų skaičius, reikalingas norint, kad nemažėtų šalies gyventojų skaičius (Šaltinis: Eurostatas, Statistics Explained https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Fertility_statistics#Total_fertility_rate_and_age_of_women_at_birth_of_first_child).

⁽⁶⁾ RK tyrimas „Demografinių pokyčių poveikis Europos regionams“ ir Europos regionų socialinių rodiklių suvestinė.

Iniciatyvos politikos galimybės

- kadangi vienas iš gyventojų skaičių lemiančių veiksnių yra gimstamumas, tinkamų sąlygų sudarymas žmonėms, norintiems turėti vaikų, jų turėti daugiau ir anksčiau, kartu atsižvelgiant į tai, kad, remiantis „Europos Sąjungos demografinėje perspektyva“ (2017 m.)⁽⁷⁾, politikos priemonės keisti būsimą demografinę padėtį yra ribotos ir jų poveikiui reikia laiko, daugiausia dėmesio reikėtų skirti prisitaikymui ir sklandžiam perėjimui prie ES, kurioje gyvena daugiau vyresnio amžiaus žmonių, kartu remiant šeimas, kad paveiktuose regionuose padidėtų gimstamumas;
- regionų patrauklumo didinimas specialiomis investicijomis į, be kita ko, infrastruktūrą, kultūrą ir sujungiamumą, kad regionai suteiktų jaunimui galimybių studijuoti, diegti inovacijas ir rasti stabilų ir kokybišką darbo vietų;
- specialių paskatų sistemų kūrimas, siekiant pritraukti jaunus žmones įsikurti šiuose regionuose;
- užtikrinimas, kad jauniems žmonėms būtų ekonomiškai įmanoma kurti dideles šeimas;
- „gerovės ekonomikos“ koncepcijos Europos Sąjungoje plėtojimas, didinant žmonių, o kartu ir šeimų, gerovę (švietimo, sveikatos, vaikų priežiūros, profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros, būsto, judumo ir transporto, sujungiamumo ir kultūros srityse), nes tai padeda sukurti palankų ekonominį ciklą ir išlaikyti ilgalaikes investicijas į gerovę. Tai gali padidinti regionų ir miestų, kaip gyvenamųjų ir šeimos kūrimo vietų, patrauklumą, remiantis pirmiau išvardytais veiksniais, o ne tik ekonomikos augimu;
- skatinti ir įgyvendinti nuoseklią ir integruotą politiką, kuria siekiama nagrinėti šeimos klausimus ir remti šeimą jai laisvai atliekant savo socialines funkcijas;
- priminti ypatingą poreikį įtraukioje visuomenėje kokybiškai tenkinti senstančių neįgaliųjų poreikius;

Reaktyvios galimybės

- dalyvavimo darbo rinkoje didinimas, visų pirma moterų, daugiau investuojant į didesnę profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyrą, socialinę ir šeimai palankią infrastruktūrą ir didesnę lyčių lygybę;
- senėjančios visuomenės sveikatos ir priežiūros išlaidų mažinimas, propaguojant aktyvų ir sveiką senėjimą, investuojant į naujas savarankiško gyvenimo formas (naujas būsto koncepcijas) ir skatinant socialinę ekonomiką;
- viešųjų investicijų planavimo gerinimas, atliekant demografinę viešųjų investicijų patikrą, parengiant metodiką ir technines priemones, kurios padėtų atlikti įvairių sričių politikos demografinio poveikio vertinimus;
- mokyklos nebaigusių jaunuolių skaičiaus mažinimas ir įgūdžių bazės plėtimas, investuojant į švietimą, ir į kiekvienos teritorijos poreikius ir galimybes orientuoto mokymo ir darbo jėgos perkvalifikavimo lankstumo skatinimas;
- ypatingas dėmesys viešosioms paslaugoms, kaip antai sveikatos priežiūrai, švietimui ir kultūrai mažuose ir vidutinio dydžio regionų miestuose ir skaitmeninių sprendimų naudojimas visų vietovių aprėpčiai;
- tinkamai veikiančios ir bendru sutarimu grindžiamos Europos lygmens teisinės sistemos, kuri palengvintų ne ES piliečių integraciją į Europos darbo rinką ir visuomenę, sukūrimas, kaip išsamios demografinių pokyčių problemos sprendimo strategijos dalis;

⁽⁷⁾ Demographic outlook for the European Union (2017) (EPRS | European Parliamentary Research Service & EUI | European University) [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2017/614646/EPRS_IDA\(2017\)614646_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2017/614646/EPRS_IDA(2017)614646_EN.pdf)

- numatyti mišrias socialinės paskirties būsto formas, kurios savo įtraukios sąveikos galimybėmis būtų palankios kartų sambūviui, sinergijai ir abipusiškumui;
- skatinti veiksmus, kuriais gerinama gyvenimo kokybė ir kovojama su vyresnio amžiaus žmonių vienišumu ir izoliacija, visų pirma, bet ne tik, pandemijos sąlygomis;
- skatinti kurti aplinką, palankią plėtoti kartų socialinius santykius, sudarančius sąlygas visos visuomenės gerovei;

Demografija ir tebesitęsiančios diskusijos dėl daugiametės finansinės programos

21. mano, kad ateityje reikia skirti daugiau Europos lėšų protų nutekėjimui sustabdyti;
22. atsižvelgdamas į vykstančias derybas dėl struktūrinių fondų reglamentų, konkrečiai pabrėžia, kad, kaip siūlė Europos Parlamentas, juose turėtų būti labiau akcentuojami demografiniai pokyčiai ir kad reikia didesnio lankstumo juos taikant teritorijose ir regionuose, kuriuos neproporcingai paveikė šis reiškinys, kad šių fondų lėšas būtų galima naudoti kartu tam pačiam projektui, kad būtų galima skirti išankstinius mokėjimus ir užtikrinti papildomumą su finansinėmis priemonėmis;
23. primena, kad nuomonėje „Europos regioninės plėtros fondas ir Sanglaudos fondas“ (2018 m.) teigiama, jog Europos regioninės plėtros fondo ir Sanglaudos fondo (ERPF) tikslai yra remti geografinių arba demografinių trūkumų turinčius miestus ir kaimo vietas. Nuomonėje taip pat raginama teikti papildomą ES finansinę paramą projektams, kuriais skatinamas aplinkos požiūriu tvarus ir socialiai įtraukus ekonomikos vystymasis atitinkamuose regionuose;
24. atsižvelgdamas į tai, primena Regionų komiteto ir Europos Parlamento pasiūlymą šią konkrečią paramą skirti NUT 3 lygio regionams arba vietos administracinių vienetų grupėms, kuriose gyventojų tankumas neviršija 12,5 gyventojų km² (retai apgyvendintos teritorijos) ar 8 gyventojų km² (labai retai apgyvendintos teritorijos) arba kuriose 2007–2017 m. kasmet gyventojų vidutiniškai sumažėdavo daugiau kaip 1 % ir kurioms turėtų būti taikomi konkretūs regioniniai ir nacionaliniai planai siekiant didinti regiono patrauklumą žmonėms, verslo investicijas, galimybes gauti skaitmeninių ir viešųjų paslaugų, įskaitant struktūrinius fondus pagal bendradarbiavimo susitarimą;
25. pakartoja RK ir Europos Parlamento poziciją dėl paramos nacionaliniams planams, skirtiems remti regionus ir vietas, kurie patiria nuolatinį demografinį nuosmukį ir kuriems reikia paramos, įskaitant finansinę ESI fondų paramą, kad būtų didinamas patrauklumas bei verslo investicijos ir gerinamas skaitmeninių ir viešųjų paslaugų prieinamumas. Šie nacionaliniai ir regioniniai planai turi būti atspindėti naujoje ES demografinių pokyčių strategijoje;

Demografiniai aspektai pagrindinėse ES politikos srityse

26. akcentuoja demografinį urbanizacijos aspektą, nes Europos Sąjungoje taip pat vis sparčiau vyksta urbanizacija, ir pabrėžia, kad svarbu rimtai spręsti demografines problemas įgyvendinant Europos Sąjungos miestų darbotvarkę ir atnaujinant Leipcigo chartiją;
27. pritaria Europos Parlamento pozicijai, kurioje atspindi Regionų komiteto pasiūlymai padėti retai apgyvendintiems regionams „ir bendruomenėms, t. y. bent 5 % visų ERPF lėšų nacionaliniu lygmeniu pagal investicijų į darbo vietų kūrimą ir ekonomikos augimą tikslą, skirti integruotam teritorijų vystymui gamtinių, geografinių ar demografinių kliūčių ar trūkumų turinčiose ne miestų vietovėse arba vietovėse, kuriose kyla sunkumų naudotis pagrindinėmis paslaugomis. Iš šios sumos ne mažiau kaip 17,5 % skiriama kaimo vietovėms ir bendruomenėms, atsižvelgiant į pažangių kaimų pakto nuostatas, kuriomis plėtojami tokie projektai kaip pažangieji kaimai“⁽⁸⁾, taip gerinant sąlygas šiose vietovėse ir skatinant gyventojų skaičiaus atkūrimą;
28. pabrėžia Jaunimo garantijų iniciatyvos ir iniciatyvos „Tavo pirmasis EURES darbas“ vaidmenį, nes jos padeda jauniems žmonėms susirasti darbą. Tiesioginė Jaunimo garantijų iniciatyvos svarba demokratijai ir netiesioginė jos reikšmė demografiniai padėčiai yra akivaizdžios analizuojant 2014–2020 m. laikotarpio rezultatus: iniciatyva padėjo pagerinti milijonų jaunų europiečių gyvenimą;

⁽⁸⁾ A8–0094/2019, Cozzolino.

29. laukia Europos Komisijos pasiūlymų dėl būsimos vaiko garantijų sistemos, skirtos padėti vaikams, kuriems gresia skurdas ir socialinė atskirtis, skatinant investicijas, užtikrinančias, kad vaikai galėtų naudotis savo pagrindine teise augti ir klestėti vaikui ir šeimai palankioje aplinkoje, pirmenybę teikiant priemonėms, skirtoms padidinti bendras šeimos pajamas ir paremti tėvus, ir kad vaikai turėtų galimybę naudotis nemokama ir kokybiška sveikatos priežiūra, švietimu, vaikų priežiūra, turėti deramą būstą ir gauti tinkamą maitinimą; mano, kad šeimos politika turėtų būti laikoma ne valstybės biudžeto išlaidomis, o investicija į strateginį visuomenės turtą;

30. mano, kad bendra žemės ūkio politika (2014–2020 m. BŽŪP), kuri apima ir kaimo plėtrą, padeda spręsti demografinės problemos. Todėl 2021–2027 m. laikotarpiu BŽŪP turėtų išlikti tvirta ES politika. Gerąją praktiką taikančios gyvybingos kaimo vietovės, jaunieji ūkininkai ir šeimyniniai ūkiai turėtų atlikti svarbų vaidmenį kovojant su klimato kaita, saugant aplinką, išsaugant kraštovaizdžius ir biologinę įvairovę ir užkertant kelią gyventojų skaičiaus mažėjimui kaimo vietovėse;

31. nors Europos Komisijos galimybės imtis veiksmų yra labai ribotos, ji turėtų įsikišti į žemės rinkos teisės aktų sritį, siekdama skatinti pasinaudoti kaimo plėtros galimybėmis siekiant paremti naujus veiksmus, kuriais skatinamas žemės nuosavybės judumas (žemės bankai, su žemės ūkio paskirties žeme susijusios iniciatyvos bei kitos vietos lygmeniu skatinamos iniciatyvos, skirtos sudaryti galimybes naujiems rinkos dalyviams naudotis žeme), išplėsti paramos veiksmų taikymo sritį įtraukiant naujus ūkininkavimo verslo modelius (ypač naujoviškas partnerystes tarp ūkininkų) ir vietos organizacijas, kurios gali remti jaunus ūkininkus ir naujus rinkos dalyvius išsityvojant žemės, skatinti rengti aktyvesnę nacionalinę politiką pasinaudojant ES rekomendacijomis dėl galimybių naudotis žeme taikant geriausios praktikos pavyzdžius (atsižvelgiant į nusistovėjusią geriausią praktiką);

32. mano, kad valstybės narės turi tvirtai remti politiką, kuria skatinamas moterų įtraukimas ir dalyvavimas informacinių ir ryšių technologijų (IRT), mokslo, technologijų, inžinerijos, menų ir matematikos (STEAM) ir kaimo vietovių veikloje, kaip būtina sąlyga norint subalansuoti gyventojų piramidę vietovėse, kuriose mažėja gyventojų skaičius arba kurioms gresia jo mažėjimas;

33. prašo Europos Komisijos ir valstybių narių užtikrinti būtiną ES sanglaudos politikos ir bendros žemės ūkio politikos koordinavimą, siekiant užtikrinti, kad kaimo vietovės taip pat galėtų įgyvendinti pažangiųjų kaimų projektus laikydamosi integruoto požiūrio (ITI, BIVP arba LEADER);

34. pakartoja mintį, išdėstytą savo nuomonėje „Vyresnių žmonių aktyvumas ir sveikata“ (2019 m.), kad „dėl demografinių pokyčių kylančioms problemoms spręsti prireiks mokslinių tyrimų ir aktyvios Europos pramonės, siekiant atrasti, suprojektuoti ir pagaminti naujus novatoriškus sprendimus, pavyzdžiui, senėjančiai visuomenei skirtiems kasdieniams produktams, infrastruktūrai, technologijoms ir programinei įrangai, visų pirma plėtoti telemediciną siekiant užtikrinti specializuotos priežiūros kokybę, ypač kaimo arba retai apgyvendintose vietovėse; ir mano, kad tai yra galimybė ES įgyti pranašumą senjorų ekonomikoje kuriant darbo vietas vietos lygmeniu, kuriant gerovę ir eksportuojant novatoriškas naujoves į užsienį“. Šeimai palanki aplinka ir kartų solidarumas sustiprina minėtą teiginį. Šiuo požiūriu vietos ir regionų valdžios institucijos atlieka pagrindinį vaidmenį sudarant sąlygas oriam senėjimui propaguoti ir užtikrinti, o norint to pasiekti, reikia specialių kvietimų šiuo klausimu ir geresnio įvairių esamų finansinių išteklių koordinavimo;

35. atkreipia dėmesį į svarbų vaidmenį, kurį gali atlikti informacinės ir ryšių technologijos bei pažangioji aplinka gerinant gyvenimo sąlygas didžiausių demografinių iššūkių patiriančiose vietovėse. Todėl Komitetas ragina ES spręsti skaitmeninės atskirties problemą, kuri daro poveikį daugeliui sričių, taikant pažangius sprendimus ir naudojantis Europos priemonėmis bei programomis, pavyzdžiui, struktūriniais ir investicijų fondais, naująja programa „Next Generation ES“, kad būtų užtikrintas skaitmeninis ir kokybiškas junglumas visiems gyventojams;

36. kalbėdamas apie skaitmeninę atskirtį, pabrėžia pažangius sprendimus vyresnio amžiaus žmonių priežiūros ir užsakomųjų transporto paslaugų srityje ir poreikį parengti planus, kad būtų užtikrintas judriojo ryšio paslaugų teikimas regioniniuose ir vietos keliuose. be to, mano, kad gyvybiškai svarbu judriojo telefono ryšio paslaugų teikimą įtraukti į universaliąsias telekomunikacijų paslaugas, ypač retai apgyvendintuose kaimo gyvenviečių centruose, jų keliuose ir susisiekimo infrastruktūroje, dėl kurių palengvėja gyvenimas, ypač pagyvenusiems žmonėms ir mažų vaikų turintiems tėvams. Visi šie veiksniai daro aiškų poveikį gyventojų skaičiaus išsaugojimui;

37. siūlo numatyti mokymo programas ir pagalbą naudojančias skaitmeninėmis technologijomis ir mažinti esamą vyresnio amžiaus žmonių skaitmeninę atskirtį, taip pat pokyčių valdymo programas, skirtas savivaldybių socialinių paslaugų valdytojams, kad jie galėtų vykdyti asmeniui teikiamų paslaugų skaitmeninę transformaciją;

38. sutinka, kad 2017 m. rugsėjo mėn. priimtame Komisijos komunikate, skirtame 2014–2020 m. laikotarpiui („Ekonomikos augimas ir sanglaudos skatinimas ES pasienio regionuose“), siūlomi veiksmai gali padėti sumažinti tarpvalstybinės sąveikos sudėtingumą, trukmę ir sąnaudas ir skatinti telkti paslaugas prie vidaus sienų. Komisija pabrėžia, kad „bus svarbu investuoti į gyvenimo sąlygų gerinimą – įgyvendinant bendrus veiksmus aplinkos apsaugos srityje ir taikant bendras klimato kaitos švelninimo priemones bus užtikrinta didesnė pasienio regionų gyventojų apsauga“⁽⁹⁾;

39. dar kartą patvirtina savo teiginį, pateiktą nuomonėje „Tėvų ir prižiūriniųjų asmenų profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyrą“ (2017 m.), kad „dėl dabartinių demografinių tendencijų būtina permąstyti lyčių vaidmenis ir skatinti lankstesnę ir vienesnę darbo tvarką“. Atsižvelgiant į tai, ES teisinė sistema tose politikos srityse, kuriose siekiama paremti darbo ir šeimos gyvenimo derinimą ir lyčių lygybę, yra neatsiejamai susijusi su ekonomika, demografija, užimtumu ir regioniniais aspektais. Turėdamas tai omenyje, Komitetas palankiai vertina Europos Komisijos lyčių lygybės strategiją;

40. atkreipia dėmesį į savo nuomonės „Judumas geografinių ir demografinių iššūkių patiriančiuose regionuose“ (2014 m.) ir „ES atsakas į demografinius iššūkius“ (2016 m.). Jos apima tokias sritis kaip transporto politikos judumo užtikrinimas ir tolesnių konkrečių priemonių nustatymą; tai, be kita ko, novatoriški metodai, pavyzdžiui, „užsakomasis transportas“, siekiant pagerinti susisiekimą visuose regionuose ir tarp jų; be to, RK pabrėžia, kad reikalingi nauji transporto finansavimo metodai nepalankioje padėtyje esančiuose regionuose;

41. atkreipia dėmesį į tai, kad aukštas nedarbo lygis neatitinka darbo rinkos poreikių. Todėl būtina organizuoti profesinį mokymą arba kvalifikacijos kėlimo kursus bedarbiams, kurie negali prisitaikyti prie darbo rinkos arba į ją vėl integruotis. Reikėtų įtraukti viešąsias, regionų ir vietos institucijas bei vykdyti jungtinį užimtumo tarnybų bendradarbiavimą;

42. mano, kad skirtingų sričių politikoje turi būti vykdoma pozityvi komunikacija apie kaimo vietoves, siekiant spręsti gyventojų skaičiaus mažėjimo problemą, su kuria susiduria kaimo vietovės, taip formuojant patrauklų kaimo vietovių įvaizdį, atkreipiant dėmesį į gausybę jų teigiamų aspektų ir vertybių;

43. svarbu pabrėžti, kad, jeigu vaikų turintys vyrai aktyviau dalyvauja vaikų priežiūros ir šeimos gyvenime, vaikai išsiugdo geresnių kognityvinių ir emocinių įgūdžių ir yra stipresnės fizinės sveikatos. Tie, kurie daugiau bendrauja su savo vaikais, paprastai yra labiau patenkinti gyvenimu ir jų geresnė fizinė bei psichikos sveikata. 2015 m. trys ketvirtadaliai EBPO šalių suteikė bent keletą mokamų atostogų dienų, kuriomis gali pasinaudoti tik tėvas, pavyzdžiui, tėvui suteikiamos mokamos vaiko priežiūros atostogos. Tokios atostogos taip pat gali padėti sumažinti moterų diskriminaciją darbo vietoje;

44. primena darnaus vystymosi tikslus ir visų pirma specialų miestų plėtros tikslą – 11-ąjį DVT, kuriuo raginama „pasiekti, kad miestai ir gyvenvietės taptų įtraukūs, saugūs, atsparūs ir darnūs“; remia projektus, skirtus savivaldybėms, miestams ir regionams, kurie aktyviai padeda siekti 11-ojo DVT;

45. atsižvelgia į Europos žaliąjį kursą, kuris yra svarbus atsakas sprendžiant aplinkosaugos, demografines, ekonomines ir socialines problemas. Tvaraus augimo strategija yra esminis elementas siekiant pertvarkyti ES į teisingą ir klestinčią visuomenę; be to, reikia persvarstyti švarios energijos politiką ekonomikos, pramonės ir vartojimo, transporto, maisto, žemės ūkio ir statybos sektoriuose, taip pat mokesčių sektoriuje ir kai kuriuos socialinės paramos aspektus bei apskritai paramos šeimai klausimus;

⁽⁹⁾ https://ec.europa.eu/regional_policy/lt/information/publications/communications/2017/boosting-growth-and-cohesion-in-eu-border-regions

46. pabrėžia, kad vaikų turėjimas neturėtų būti kliūtis profesiniams tikslams ir dėl to žmonės neturėtų nuskursti ar prarasti perkamąją galią, ypač didelių šeimų ir nepilnų šeimų atveju. Šeimos planavimas yra ilgalaikis, todėl svarbu vykdyti stabilią ir iniciatyvią politiką, kuri apimtų darbo ir asmeninio gyvenimo derinimą ir vaikų turinčių vyrų dalyvavimą šeimos gyvenime. Be to, palankesnės sąlygos turėtų būti sudarytos greitam ir lanksčiam motinų grįžimui į darbo rinką po motinystės atostogų;

47. nurodo, kad dalis darbo vietų, kurių reikės ateityje, dar nesukurtos, todėl reikia sudaryti sąlygas lavinti mūsų piliečių (visų amžiaus grupių ir visuose sektoriuose) įgūdžius, kurie padidintų jų galimybes įsidarbinti. Formuojant mokymo politiką ypatingą dėmesį reikėtų skirti asmenims, kurie gyvena rečiau apgyvendintose arba didelės sklaidos vietovėse, ir sudaryti jiems galimybių mokytis.

48. atkreipia dėmesį į nemokamo darbo, kurį daugiausia atlieka moterys, svarbą, remiant šeimas ir šalinant viešosios socialinės infrastruktūros trūkumą. Nemokamas darbas – tai dažniausiai neapmokama priežiūra ir darbas namų ūkyje, kuris sudaro atitinkamai 10 % ir 39 % pasaulio bendrojo vidaus produkto (BVP);

Demografija ir demokratija

49. mano, kad iškylančios naujos problemos, pavyzdžiui, visuomenės transformacija ir gyventojų pasiskirstymas, sukelia politines reakcijas, dėl kurių demokratinėje sistemoje gali atsirasti poliarizacija;

50. norėtų atkreipti ypatingą dėmesį į jaunus žmones, kurie turi arba gali turėti vaikų. Vidutinis jaunimo nedarbo lygis ES valstybėse narėse tebėra didesnis nei apskritai dirbančiųjų gyventojų. Jaunimas dažniau dirba mažų garantijų darbo sąlygomis. Remiantis moksliniais tyrimais, daugiausia dėmesio reikėtų skirti jaunimo galimybėms gauti nuspėjamas pajamas, nes tai, be kita ko, suteiktų jiems saugumo, kurio jiems reikia norint kurti šeimą;

51. mano, kad plėtojant transeuropinius transporto tinklus, kurie pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1316/2013 ⁽¹⁰⁾ 2021–2027 m. programavimo laikotarpiu ir toliau bus finansuojami iš Sanglaudos fondo, turėtų būti ne tik šalinamos esamos kliūtys, bet ir teikiama pirmenybė investicijoms į kelių transporto tinklus bei skatinamos viešosios paslaugos kaimo vietovėse, visų pirma retai apgyvendintose vietovėse ir tose, kurių bendruomenės senėja, kad būtų sudarytos palankios sąlygos kaimo ir miesto jungtims, stiprinama kaimo plėtra ir mažinamas skaitmeninis atotrūkis;

52. todėl įspėja, kad daugelyje ES regionų ir šalių, kuriuose žmonės jaučiasi palikti nuošalyje, vystosi „nepasitenkinimo geografija“, kuri dažnai būna glaudžiai susijusi su demografiniu nuosmukiu. Todėl kaimo vietovėse ir retai apgyvendintose vietovėse turėtų būti užtikrinta galimybė naudotis pagrindinėmis viešosiomis paslaugomis;

53. mano, kad ši klausimą būtina spręsti siekiant stiprinti mūsų demokratinę sistemą, sudarant palankesnes sąlygas kartu dialogui ir aktyviai įtraukiant vietos ir regionų lygmeniu išrinktus politikus, kurie yra arčiausiai piliečių;

54. todėl mano, kad būsimoje konferencijoje dėl Europos ateities reikia aptarti demokratijos ir demografijos ryšį, ir siūlo konferencijoje aiškiai išdėstyti savo pozicijas šiuo klausimu, ypatingą dėmesį skiriant jaunimo atstovavimui. Konferencijoje turėtų būti sprendžiamas vadinamosios nepasitenkinimo geografijos klausimas, susijęs su ES politikos sėkmės lygiu ir jos tiesioginiu bei netiesioginiu poveikiu skirtingiems ES regionams ir jų demografijai; taip pat mano, kad šiomis aplinkybėmis konferencijoje būtų galima svarstyti klausimą, kaip turėtų būti apibrėžta SESV 174 straipsnyje minima sąvoka „didelių ir nuolatinių demografinių trūkumų turinčios vietovės“. Toks platesnis svarstymas taip pat yra aktualus ir DVT įgyvendinimo kontekste;

⁽¹⁰⁾ 2013 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1316/2013, kuriuo sukurama Europos infrastruktūros tinklų priemonė ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 913/2010 bei panaikinami reglamentai (EB) Nr. 680/2007 ir (EB) Nr. 67/2010 (OL L 348, 2013 12 20, p. 129).

Raginas aktyviai laikytis subsidiarumo ir geresnio reglamentavimo principų

55. pabrėžia, kad už daugelį būtinų politinių sprendimų yra atsakingos ES vietos ir regionų valdžios institucijos, todėl akcentuoja, kad ieškant tinkamų sprendimų reikia tvirtai akcentuoti partnerystę ir daugiapakopį valdymą;

56. kartu pabrėžia, jog svarbu, kad RK aktyviai dalyvautų Konferencijoje dėl Europos ateities, atsižvelgiant į tai, kad Europos Sąjungoje yra daugiau kaip milijonas išrinktų vietos ir regionų atstovų;

57. prašo taikyti Subsidiarumo darbo grupės parengtą „aktyvaus subsidiarumo“ koncepciją ieškant veiksmingų sprendimų demografinių pokyčių problemai spręsti, laikantis galių pasidalijimo ir palaikant tiesioginį dialogą su miestais ir regionais;

58. turi galimybių remti šį procesą suteikdamas platformą konsultacijoms ir dialogui su Europos Komisija tinkamiems sprendimams rasti;

59. pabrėžia, kad svarbu naudoti teritorinio poveikio vertinimo priemonę siekiant toliau formuoti ES politiką, kuri daro poveikį demografiniams pokyčiams, ir atkreipia dėmesį į savo teritorinio poveikio vertinimą, neseniai atliktą bendradarbiaujant su ESPON programa ⁽¹⁾;

60. siūlo glaudžiai bendradarbiauti su Europos Komisija rengiant būsimus politikos dokumentus, pvz., žaliąją knygą dėl senėjimo arba ilgalaikę kaimo vietovių strategiją, organizuojant bendras konsultacijas, kuriomis būtų remiamasi rengiant šiuos dokumentus;

Pažangos, padarytos sprendžiant demografines problemas, stebėseną

61. mano, kad būtina nuolat stebėti demografinius iššūkius, susiejant Europos semestrą su demografiniais pokyčiais ir šį klausimą glaudžiai asocijuojant su darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimu;

62. pabrėžia, kad, norint gauti aiškų regioninių skirtumų vaizdą, būtina reguliariai rinkti ES statistinius duomenis, atspindinčius ne tik nacionalinius, bet ir regioninius pokyčius; be to, mano, kad reikėtų parengti metinę ataskaitą apie demografinių iššūkių ES miestuose ir regionuose padėtį, kurią rengiant galėtų prisidėti ir Komitetas;

63. siūlo Europos Komisijai ir ES miestams bei regionams, prieš patvirtinant metinę tvaraus augimo strategiją, surengti nuolatinį politinį dialogą dėl demografinių iššūkių padėties; siūlo Komisijai glaudžiai bendradarbiauti su RK organizuojant šį procesą;

Tolesni veiksmai

64. siūlo ES Tarybai pirmininkaujančiai Kroatijai pateikti Tarybos išvadas dėl Komisijos atlikto padėties įvertinimo rezultatų ir įvairių sudėčių Taryboje surengti plataus masto diskusijas dėl demografinių iššūkių;

65. ragina ES Tarybai pirmininkausiančias Vokietiją, Portugaliją ir Slovėniją toliau tęsti šį darbą, ypač daug dėmesio skiriant demografinių pokyčių ir gyvenimo sąlygų gerinimo visose teritorijose sąsajai;

66. pabrėžia piliečių dalyvavimo svarbą ir ragina svarbiausius vietos suinteresuotuosius subjektus stiprinti regioninę horizontaliąją politiką, taip didinant informuotumą apie demografinius pokyčius vietos bendruomenėse, kad būtų geriau pripažįstamos labiau į piliečius orientuotos priemonės; be to, siūlo plačiai aptarti demografinius iššūkius dialoguose su piliečiais;

67. mano, kad struktūrinį viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimą reikėtų skatinti taip, kad visi teritorijų, kurioms kyla gyventojų skaičiaus mažėjimo problema arba kurios yra labai ištuštėjusios, subjektai koordinuotai bendradarbiautų sutelkiant ir stiprinant jų patirtimi grindžiamus projektus siekiant, diegti inovacijas ir skatinant ekonomikos dinamiką;

⁽¹⁾ <https://cor.europa.eu/lt/our-work/Pages/Territorial-Impact-Assessment.aspx>

68. mano, kad, siekiant stiprinti žmonių emocinį prisirišimą prie savo kaimų ir miestelių, svarbu daug reikšmės teikti turtingam mūsų regionų gamtos, meno ir kultūros paveldui ir taip remti, išsaugoti, išlaikyti ir apsaugoti vietas, čionykštes ir mažas bendruomenes, kalbinius ir kultūrinius subregionus, siekiant stiprinti kaimo vietovių gebėjimą išlaikyti vietas gyventojus ir jas atgaivinti;

69. siūlo Europos Komisijai ir kitoms ES institucijoms, taip pat regioninėms ar pasaulinėms struktūromis, pavyzdžiui, Viduržemio jūros sąjungai ar JTO, glaudžiai bendradarbiauti rengiant išsamią strategiją demografiniams iššūkiams atremti;

70. primena, kad nuo 1994 m. gegužės 15 d. Jungtinėse Tautose kasmet minima Tarptautinė šeimos diena; todėl siūlo antrąją gegužės sekmadienį paskelbti Europos šeimos diena;

2020 m. spalio 14 d., Briuselis

*Europos regionų komiteto
pirmininkas*

Apostolos TZITZIKOSTAS
